

Dalia Cidzikaitė

University of Illinois at Chicago

Anglų kalbos terminai *common language*, *national language*, *literary language*, *King's language*, *standard language* ir jų lietuviški atitikmenys

1. Bendrinių kalbų istorijai skirtuose darbuose paprastai aptariami tokie anglų kalbos terminai: *literary language* (literatūrinė kalba), *common language* (bendra kalba), *national language* (nacionalinė kalba), *King's language* (karaliaus/rūmų kalba)¹ ir *standard language* (standartinė kalba). Jais nusakomas tam tikras kalbos variantas, susiformavęs konkrečiu bendrinės kalbos raidos etapu. Terminai ne tik apibrėžia, bet ir parodo kalbos bendruomenės požiūrį į kalbos variantą, to laiko visuomenės 'ideologiją'². Tiesa, ne visi čia paminėti terminai dabar įprasti. Plačiai priimtas vienintelis *standard language* terminas, o *common language* ar *King's language* definicijos pasitaiko tik viename kitame lingvistiniame žodyne ar enciklopedijoje.

Šiame straipsnyje apžvelgiama penkių anglų kalbos terminų – *literary language*, *common language*, *national language*, *King's language* ir *standard language* – vartoseną, jų panašumą ir skirtumą, kilmę, istoriją, santykis vieno su kitu. Taip pat ieškoma atsakymo į klausimą, kokį visuomenės mąstymą šie terminai atspindėjo, dėl kokių priežasčių kito, traukėsi iš aktyviosios vartosenos į pasyviąją ir užleido vietą kitiems. Pirmoje straipsnio dalyje daugiausia dėmesio skiriama anglišku terminų tradicijai, antroje – panašių terminų vartosenai lietuvių kalbotyroje.

1 Šalia *King's language* vartojama ir *Queen's language*.

2 Plg. James Milroy, Lesley Milroy, *Authority in Language. Investigating Language*

Prescription and Standardisation, London and New York: Routledge and Kegan Paul, 1987, 22–23.

2. ANGLŲ KALBOS TERMINAI. Johnas Earlas Josephas, apžvelgdamas termino *standard language* atsiradimo istoriją, pažymi, jog šis Viktorijos epochos produktas nukonkuravo senesnius *literary language*, *common language*, *national language* ir *King's language*, nes jie nebeatitiko realijų („older concepts similar to ‘standard language’ were no longer fit“³). Apie senesnius už *standard language* terminus užsimena ir Johnas Honey:

In fact, all the ingredients of *authorised*, *delimited*, *unitary* and *literary* had played their parts in the widely established concept of a ‘standard English’ for which that term was not yet used – though speakers had several other words for it – for a period of possibly *four hundred years* before the dates Dr Crowley claims for its emergence⁴.

Nors Honey čia nenurodo pačių terminų, vartotų prieš *standard English*, iš nuskaitų kelių bendrinės kalbos bruožų (*authorised* ‘įtvirtinta’, *delimited* ‘sunorminta’, *unitary* ‘bendra’, *literary* ‘rašto kalba’) galima manyti, jog jis turėjo galvoje Josepho minėtus ar panašius terminus.

Taigi *standard language* terminas yra naujesnis už *common language*, *literary language*, *national language* ir *King's language*. Jis pasirodė esąs tinkamesnis XIX amžiaus anglų kalbos variantui pavadinti nei ankstesnieji. Terminas *literary language* ilgainiui ėmė nebetikti dėl to, kad jis akcentavo tik rašomąją kalbos normą. Terminai *national language* ir *common language* labiau tiko kitoms kalboms (pvz., italų kalbai susiskaldžiusioje Italijoje), bet ne XIX amžiaus anglų kalbai įvardinti. Terminai *Queen's English* ir *King's English* per daug prikišamai pabrėžė anglų kalbos priklausomybę nuo aristokratinėsių normų ir taisyklių (Joseph 1987, 5). Vis labiau ryškėjo šių keturių terminų ribotumas bei neaktualumas. Naujas anglų kalbos raidos etapas reikalavo ir naujo termino. Būtent *standard language* atspindėjo kalbos bendruomenės poreikį turėti vieną, visiems bendrą, sunormintą rašomąją ir šnekamąją kalbą. Šitas terminas nusakė pačios kalbos ypatybę būti norminei.

2.1. COMMON LANGUAGE. Terminas *common language* (bendra kalba), skirtingai negu *literary language* ir *national language*, bendrinių kalbų raidą nagrinėjančiuose lingvistų darbuose, žodynuose bei enciklopedijose gana retas. 1975 metų lingvistinis žodynas *A Dictionary of Linguistics* pateikia tokį apibrėžimą:

common language: That version of a language which is accepted and employed by various groups or strata of the speakers of the language, as a result of

³ John Earl Joseph, *Eloquence and Power. The Rise of Language Standards and Standard Languages*, London: Frances Pinter (Publishers), 1987, 5.

⁴ John Honey, *Language is Power. The Story of Standard English and its Enemies*, London, Boston: Faber and Faber, 1997, 72.

the suppression or leveling of local dialects, among the better educated classes at least⁵.

Einaras Haugenas taip pat vartoja terminą *common language*: „Since it is by definition the common language of a social group more complex and inclusive than those using vernaculars, its functional domains also be complex“⁶. Iš šios citatos ir anksčiau pateikto apibrėžimo galima manyti, jog *common language* laikoma turinčia sudėtingesnę struktūrą („more complex and inclusive“), apimančia įvairesnes sritis ir atliekančia sudėtingesnes funkcijas („functional domains also be complex“) nei dialektai. Nors Haugeno nurodyta skiriamoji riba tarp kalbos, pavadintos *common language*, ir dialektų nėra labai ryški, vis dėlto tikėtina, jog *common language* atspindėjo ankstyvąją bendrinės kalbos fazę, dar nepasiekusią moderniosios kalbos raidos etapo, tačiau jau aiškiai besiskiriančią nuo dialekto. *Common language* buvo prestižinė („among the better educated classes“) ir vartojama įvairių visuomenės grupių („is accepted and employed by various groups“). Tokią kalbos fazę būtų galima vadinti prieškodifikacine. Tai vienas iš ankstyvųjų bendrinės kalbos raidos etapų, kai dar nebūna vienodus kalbos kodus (normas) fiksuojančių visuotinai pripažintų veikalų (gramatikų, žodynų).

Termino *common language* semantika rodo, jog tai visai kalbos bendruomenei bendra kalba, įsitvirtinusi kaip prestižinis kalbos variantas. Antra vertus, į daugelį žodynų *common language* neįtraukiamas, ir tai liudija, jog jis net nelaikomas terminu. Tai tiesiog ‘bet kokia bendra kalba’. Tačiau jo vis tiek paprastai pririekia ‘bendrinei’ ar ‘apnormintai’ kalbai nusakyti.

2.2. NATIONAL LANGUAGE. Terminu *national language* (nacionalinė kalba) apibrėžimai kalbotyros žodynuose ir enciklopedijose mažai kuo skiriasi. Dauguma jų akcentuoja nacionalinį, socialinį bei politinį kalbos aspektą. Štai Davidas Crystalas siūlo tokią definiciją:

national language A language which is considered to be the chief language of a nation state; [...] and also the country’s official language – used in such public domains as the law courts, government, and broadcasting. In many countries, there is no difference between the national and the official language⁷.

Crystalas akcentuoja nacionalinės kalbos viešumą, jos dominavimą ir kaip vieną svarbiausių ypatybių nurodo oficialumą, visuotinį tokios kalbos pripažinimą, jos

5 Mario Andrew Pei, *A Dictionary of Linguistics*, Totowa, New Jersey: Littlefield, Adams & Co, 1975, 42.

6 Einar Haugen, *The Ecology of Language*, Stanford, California: Stanford University Press, 1972, 249.

7 David Crystal, *An Encyclopedic Dictionary of Language and Languages*, Oxford etc.: Blackwell, 1992, 263.

prestižiškumą. Roberto Lawrence'o Trasko žodynas *Key Concepts in Language and Linguistics* Crystalo definiciją papildo dar keliomis reikšmėmis:

national language – the single principal language of a country. [...] For example, the national language of France – the single language that is used by pretty much everyone for pretty much everything⁸.

Čia teigiamas nacionalinės kalbos išskirtinumas, bendrumas, visuotinumas („that is used by pretty much everyone for pretty much everything“). Šia paskutiniaja reikšme *national language* terminas yra panašus į aptartąjį *common language*, kurio pagrindinis skiriamasis bruožas ir yra bendrumas, tačiau *national language* reikšmė platesnė negu *common language*. Terminas *national language* turi dar vieną – politikos semą. Nacionalinis kalbos aspektas kalbos bendruomenę ne tik dar labiau sujungia ir suvienija, bet ir atskiria ją nuo kitų nacijų. Nacionalinė kalba tampa standartine būtent dėl istorinių pokyčių ir valdžios vykdomos politikos:

national language A regional dialect or 'second' language which has become the standard language or lingua franca in a particular country through historical development or government proclamation⁹.

Terminas *national language* dažnai buvo vartojamas kaip termino *standard language* sinonimas:

National language – in the broad sense, the full set of all regional, social, and functional, spoken and written variants of a historically and politically defined linguistic community. In the narrow sense, the standard language as opposed to literary language (dialect or sociolect necessarily excluded) of a historically and politically defined community¹⁰.

Tokią Hadumodo Bussmanno ir Ronaldo E. Asherio nuomonę papildo Honey'aus knygoje cituojamas Roy Harrisas: „This language [a single national language] was called standard English“ (Honey 1997, 63). Pasak Harrisio, *national language* terminas ilgainiui imtas keisti į *standard language* terminą.

2.3. LITERARY LANGUAGE, KING'S LANGUAGE. Termino *literary language* apibrėžimai, kaip ir *national language*, vienas nuo kito skiriasi nedaug. Antai Mario An-

⁸ Robert Lawrence Trask, *Key Concepts in Language and Linguistics*, London etc.: Routledge, 1999, 198.

⁹ Reinhard Rudolf Karl Hartmann, *Dictionary of Language and Linguistics*, London: Applied Science Publishers LTD, 1972, 149.

¹⁰ Hadumod Bussmann, *Routledge Dictionary of Language and Linguistics*, London and New York: Routledge; Cambridge: Blackwell, 1996, 526; Ronald E. Asher, *The Encyclopedia of Language and Linguistics*, Oxford, New York, Seoul, Tokyo: Pergamon Press, 1994, 2702–2703.

drew Pei (1975, 124) nurodo, jog *literary language* – tai geriausiu laikomas kalbos variantas („as the best“), vartojamas ir literatūros tekstuose („is used for literary purposes“). Dar priduriama, jog tai – stilizuota, formali literatūros kalba, besiskirianti nuo kasdienės kalbos. Daugiau šio termino reikšmių siūlo Tomo McArthur'o žodynas *The Oxford Companion to the English Language*. Jame pateikiama nedidelė ištrauka iš 1947 metais išleisto vadovėlio *Usage and Abuse*, skirto *literary standard* (literatūriniam standartui) apibūdinti:

literary standard It is the more conventional, stylized, and dignified, more accurate and logical, sometimes the more beautiful form that received standard assumes, like evening dress, for important occasions¹¹.

Čia terminu *literary standard* apibrėžiamas ne tik pats kalbos variantas. Literatūrinė standartinė kalba apibūdinama kaip *conventional* (tinkama), *stylized* (stilizuota), *dignified* (kilni), *more accurate* (tikslesnė), *more logical* (logiškesnė) ir *more beautiful* (gražesnė) kalbos forma. Tai yra aukštasis (aukščiausias) bendrinės kalbos stilius. Taip pat matyti, kad *literary language* vartojamas kaip *standard language* sinonimas. Reinhardo Rudolfo Karlo Hartmanno lingvistikos žodyne nurodoma:

literary language A variety of language, which is considered 'best' in certain social or teaching situations. It is usually equivalent to the standard dialect of the language as used in written language and in works of literature (Hartmann 1972, 133).

Tikėtina, jog terminas *literary language*, kaip ir *national language*, anglų kalbotyroje ilgainiui imtas keisti į *standard language* dėl to, kad apibrėžė ne pačios kalbos struktūrinius bruožus, o tik vieną iš bendrinės kalbos aspektų. *Literary language* įvardijo tik rašomąją kalbą („written language and works of literature“). Susiformavusi bendrinė anglų kalba jau nesiribojo vien rašomąja, atsirado ir šnekamoji bendrinė kalba. Tiesa, literatūriškumas išliko kaip viena iš svarbiausių termino *standard language* semų ir, anot Tony Crowley'aus, „it's [*standard language*] material location was to be 'literature' since it had been specified that a lexicon should contain 'every word occurring in the literature of the language it professes to illustrate'“¹².

King's English yra senas terminas. Jį 1553 metais jau vartojo Thomas Wilsonas siekdamas pažymėti anglų kalbos normiškumą bei jos autoritetą¹³. Pats žodis *King's* buvo traktuojamas kaip autoritetas, kaip tam tikra siektina norma, standartas („Correct, idiomatic English“ [Pei 1975, 115]):

11 Tom McArthur, *The Oxford Companion to the English Language*, Oxford University Press, 1992, 619.

Chicago: University of Illinois Press, 1989, 118.

12 Tony Crowley, *Standard English and the Politics of Language*, Urbana and

13 XIX amžiuje labai išpopuliarėjo terminas *Queen's English* (karalienės kalba).

And in the reign of Elizabeth those who referred to the Queen's English meant the English language under the guardianship of the Queen, hence standard English (Honey 1997, 76).

King's English A traditional term in Britain that is earlier than, and more or less synonymous with standard English (McArthur 1992, 560).

Tai nėra mažos žmonių grupės, šiuo atveju Anglijos karalienės ir jos dvariškių, dialekto pavadinimas. Atvirkščiai, *King's language* reiškė visų pripažintą (*recognized*) ir įtvirtintą (*institutionalised*) kalbos variantą. Viena iš jo semų – bendrumas (svarbiausia *common language* sema). Terminu *King's language* norėta apimti visus tą kalbą vartojančius žmones, nes manyta, jog *King's language* yra terpė, sujungianti visų interesus į vieną visumą („the medium in which 'all our common interests gather“; Crowley 1989, 130). Tačiau ilgainiui ir *King's language* terminas darėsi per daug socialiai konotuotas. Kurį laiką dar konkuravęs su naujuoju *standard language*, vėliau turėjo užleisti jam vietą ir pasitraukti iš aktyviosios vartosenos.

2.4. *STANDARD LANGUAGE*. Josepho (1987, 3) duomenimis, pirmą kartą žodį *standard*, aptardamas kalbinius dalykus, pavartojo Anthony Ashley Cooperis tekste *Characteristics of Men, Manners, Opinions, Times*, parašytame 1711 metais, o išspausdintame 1732-aisiais:

Twas thus they [the Greeks] brought their beautiful and comprehensive Language to a just Standard [...] The Standard was in the same proportion carry'd into other Arts (Joseph 1987, 3).

Žodžių junginys *standard language* anglų kalbai apibūdinti pirmą kartą pavartotas Oxfordo anglų kalbos žodyne (*Oxford English Dictionary*, 1858).

Žodžio *standard* kamienas *stand-*, pagal Josephą, reiškia pastovumą, nekintamumą (*permanence*) ir stabilumą (*fixity*). Josephas remiasi Kelleriu, nurodančiu, jog: „The English word *standard*, in contrast to these German terms, places the stress exactly on the most essential features, namely on *norm*“ (Joseph 1987, 5). Shaw M. Findlay enciklopedijoje *Language and Communication* (1998) atkreipia dėmesį, kad standartinė kalba dažnai painiojama su dominuojančia kalba. Skirtumas tarp jų yra tas, jog dominuojanti kalba – tai šnekamosios kalbos variantas, vartojamas dominuojančios gyventojų dalies, tuo tarpu *standard language* terminas rodo nuoseklų ir dėsningą kalbos struktūros (taisyklių) kūrimą bei tų taisyklių taikymą. Pasak Findlay, standartizuota kalba yra taisyklė („standardized language is the rule“)¹⁴. Standartinė kalba kaip nuosekli, vienoda ir sisteminga rašomoji kalbos norma api-

¹⁴ Shaw M. Findlay, *Language and Communication. A Cross-Cultural Encyclopedia*, San-

ta Barbara, California, Denver, Colorado, Oxford, England: ABC-CLIO, 1998, 158.

brėžiama ir Asherio enciklopedijoje (Asher 1994, 4340). Websterio žodynas *standard English* nusako taip (čia pateikiamos tik tiesiogiai su kalba susijusios reikšmės):

2. the English that is current, reputable, and national; 3. the English that with respect to spelling, grammar, pronunciation, and vocabulary is substantially uniform though not devoid of regional differences, that is well-established by usage in the formal and informal speech and writing of the educated, and that is widely recognized as acceptable wherever English is spoken and understood¹⁵.

Websterio žodynas bendrinę anglų kalbą sieja su žodžiu *nacionalinis* ir teigia, jog bendrinė kalba yra tinkama vartoti tiek formaliose, tiek neformaliose kalbos situacijose, ji vienoda, pastovi, nekintanti ir plačiai pripažįstama visur, kur tik angliškai kalbama ar suprantama. Tad *standard English* definicija čia apima ir *national* (nacionalinė), ir *common* (bendra), ir *literary* (literatūrinė) semas. Straipsnio pradžioje buvo cituotas Honey: „All the ingredients of *authorised, delimited, unitary* and *literary* had played their parts in the widely established concept of a ‘standard English’“ (Honey 1997, 72). Tokias pačias semas būtų galima atpažinti ir Crowley’aus knygoje *Standard English and the Politics of Language*:

It is a form of language in any particular national geographic territory which lies beyond all the variability of usage in offering unity and coherence to what otherwise appears diverse and disunited. It is the literary form of the language that is to be used and recognized all over the national territory (Crowley 1989, 99).

Viktorijos laikais susiformavęs *standard language* terminas perėmė nukonkuruotų senesnių terminų – *common language, national language, King’s language* ir *literary language* – semas. Siauresnius ir nelingvistinius aspektus nusakantys terminai buvo išstumti. Čia svarbi dar viena detalė. Viena iš žodžio *standard* reikšmių, pateikiamų Oxfordo žodyne (1995), yra tokia: *standard* – tai tam tikras kokybės lygis („level of quality“), šiuo atveju – kalbos kokybės lygis, kalbininkų paprastai apibrėžiamas tokiomis semomis kaip *quality* (kokybė), *permanence* (pastovumas), *common use* (bendras vartojimas), *authorized* (įtvirtinta), *delimited* (sunorminta), *unitary* (bendra) ir *literary* (rašto kalba).

2.5. IŠVADOS. *Standard language* terminas yra vėliausias, anglų kalbotyroje plačiai vartoti imtas nuo XIX amžiaus. Jis pakeitė ankstesnius *common language, national language, King’s language* ir *literary language*. Abejotina, ar *common language*

¹⁵ *Webster’s Third New International Dictionary of the English Language Unabridged,*

Springfield, Massachusetts, USA: Merriam-Webster Publishers, 1981, 2223.

dabar beturi termino statusą. *National language* pabrėžia politinį, valstybinį kalbos aspektą, terminas *King's language* labai konotuotas socialiai, o *literary language* pabrėžia tik rašomąjį kalbos aspektą. Terminas *standard English* atspindi vidines, struktūrines kalbos ypatybes, dėl to tapo priimtinausias, neutraliausias ir nukonkuravo ankstesnius terminus.

3. LIETUVIŲ KALBOS TERMINAI. Lietuvių kalbininkų darbuose *standard language* analogas *standartinė kalba* kol kas nevartojamas. Čia išsivyravo *bendrinės kalbos* (bk) terminas. Viena iš priežasčių galėtų būti skirtinga nei anglų lietuvių bendrinės kalbos genezė ir raida. Giedrius Subačiaus nuomone, šios bendrinės kalbos priklauso dviem skirtingiems Europos bendrinių kalbų tipams: anglų kalba ankstyvojo tarmės pasirinkimo (*early dialect selection*), o lietuvių – vėlyvojo pasirinkimo (*late dialect selection*) grupei¹⁶. Pirmoji tarmę bendrinei kalbai pasirinko maždaug Renesanso, o antroji – Romantizmo epochoje.

3.1. BENDRINĖ KALBA. *Bendrinės kalbos* terminas, pradėtas vartoti 1927 metais, visiškai išgalėjo ketvirtajame dešimtmetyje ir buvo vartojamas iki 1950-ųjų, kol jį pakeitė *literatūrinės kalbos* terminas, perimtas iš rusų kalbotyros. Prie *bendrinės kalbos* termino sugrįžta maždaug septintojo dešimtmečio pabaigoje.

Žodis *bendrinė* nusako vieną socialinį, bet ne lingvistinį kalbos aspektą – bendrumą. Bendrumas buvo pagrindinė ir anglų kalbos termino *common language* sema. Tačiau lietuvių *bendrinė kalba*, skirtingai nuo anglų *common language*, yra visavertis terminas. Aldonas Pupkis skiria keturis lietuvių bendrinės kalbos bruožus: 1) tai sunorminta, daugiau ar mažiau apdorota kalbinė sistema; 2) skiriamasis jos bruožas yra kodifikacija – fiksuotos taisyklės; 3) jai būdingas rašytinis pavidalas ir monologas; 4) svarbiausia funkcija – komunikacinė¹⁷. Kazimiero Gaivenio ir Stasio Keinio *Kalbotyros terminų žodyne* (1990) *bendrinė kalba* apibrėžiama kaip „nacionalinė rašomąją ir šnekamąją formas turinti literatūrinė kalba“, o *literatūrinė kalba* – kaip „pavyzdinė, sunorminta, standartinė nacijos ar tautos kalba“¹⁸. Lietuvių kalbotyroje terminų *bendrinė kalba* ir *literatūrinė kalba* apibrėžimai vienas kitą paaiškina, dubliuoja. Paprastai šie du terminai vartojami ta pačia reikšme.

Aleksas Girdenis *bendrinę kalbą* yra apibrėžęs kaip „tautos viešojo gyvenimo“ kalbą¹⁹, Petras Jonikas – kaip kalbą, „kuri skiriama visos tautos kultūrinio bei

16 Giedrius Subačius, „Two Types of Standard Language History in Europe“, *RBl* 8, 2002, spausdinama.

17 Aldonas Pupkis, *Kalbos kultūros pagrindai*, Vilnius: Mokslas, 1980, 7–10.

18 Kazimieras Gaivenis, Stasys Keinys, *Kalbotyros terminų žodynas*, Kaunas: Šviesa, 1990, 37, 119.

19 Aleksas Girdenis, „Bendrinė kalba“, *Mūsų kalba* 3, 1973, 45.

civilizacinio gyvenimo reikalams²⁰. Adelė Valeckienė *Lietuvių kalbos enciklopedijoje* (1999) *bendrinę kalbą* apibrėžia dar kitaip:

bendrinė kalba – daugiau ar mažiau sunorminta visos tautos raštų bei žmonių viešojo gyvenimo bei kultūros reikmėms skirta kalba. Ji apima grožinės, publicistinės, mokslinės literatūros, kanceliarinę valdymo įstaigų bei organizacijų, mokyklų, teatro, radijo, televizijos, Bažnyčios, visuomeninių renginių, įmonių ir gamyklų bei kitų viešojo gyvenimo sričių kalbą²¹.

Bendrinės kalbos apibrėžimuose randame beveik visas svarbiausias ir tas pačias semas, kurias turi anglų *standartinė kalba*: nacionalinė, sunorminta, standartinė, bendra, turinti rašomąją ir šnekamąją formas, pavyzdinė, vartojama daugelyje sferų. Taigi tai, kas anglų kalbotyroje vadinama *standard English*, lietuvių kalbotyroje nusakoma *bendrinės kalbos* terminu. Jis labiausiai tiko naujam lietuvių kalbos etapui ir naujai kalbos sampratai, susiformavusiai XIX amžiaus pradžioje, nusakyti. Ši kalbos variantą Subačius pavadino lietuvių siekiu turėti bendrą ir visiems vienodą viešąją tautos kalbą²². Bendrinė kalba radosi tada, kai augo tautinė savimonė, kalba buvo vienas iš lietuvių tautos formavimosi veiksnių. Visuomeninis aspektas – visų lietuvių vartojama bendra kalba – buvo labai aktualus tokios kalbos atsiradimo, tvirtėjimo periodu.

3.2. RAŠOMOJI KALBA, BENDRINĖ KALBA, LITERATŪRINĖ KALBA. Lietuvių kalbotyros istorijoje *bendrinės kalbos* terminas nebuvo vienintelis. Ilgiausią tradiciją turi *rašomosios kalbos* (Jonas Jablonskis, Juozas Balčikonis), *bendrinės kalbos* (žurnalo *Gimtoji kalba* kalbininkai) ir *literatūrinės kalbos* (slavų kalbotyros tradicija) terminai (Pupkis 1980, 7). Aptardamas šių trijų terminų privalumus ir trūkumus, Pupkis (1980, 8) sutinka, jog „nė vienas iš mūsų vartotų ar vartojamų bendrinės kalbos terminų nėra be priekaištų“. Jo nuomone, *rašomosios*, *bendrinės* ir *literatūrinės kalbos* terminai nusako vieną, tačiau ne pagrindinį kalbos požymį. Be to, *rašomosios* ir *literatūrinės kalbos* terminai ignoruoja sakinį kalbos variantą. Pupkis (1980, 8), teigia, jog „geriausiai rodytų bendrinės kalbos specifiką *standartinės kalbos* terminas“, tačiau jis lietuvių kalbotyroje neturi jokių tradicijų.

3.3. IŠVADOS. *Rašomosios kalbos*, *bendrinės kalbos* ir *literatūrinės kalbos* terminai yra per siauri kodifikuotai ir norminei lietuvių kalbai įvardinti. *Bendrinės kalbos*

20 Petras Jonikas, *Lietuvių bendrinės rašomosios kalbos kūrimasis antroje XIX a. pusėje*, Čikaga: Pedagoginis lituanistikos institutas, 1972, 2.

21 *Lietuvių kalbos enciklopedija*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 1999, 87.

22 Giedrius Subačius, *Žemaičių bendrinės kalbos idėjos. XIX amžiaus pradžia*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 1998, 20.

terminą ypač nepatogu vartoti gretinant kelių kalbų istoriją. Žinoma, naujų terminų kurti nereikėtų, nes kūrimas *ex novo* to, kas jau egzistuoja kaip seniai įtvirtintas modelis, yra tuščias energijos švaistymas (Joseph 1987, 5). Esant reikalui, galima pasinaudoti kitų kalbų (galbūt anglų) patirtimi.

DALIA CIDZIKAITĖ

Department of Slavic and Baltic Languages and Literatures
University of Illinois at Chicago

601 South Morgan St., 1620 UH

Chicago IL 60607-7116, U.S.A.

el. p.: dalci@hotmail.com

Gauta 2002 m. birželio 23 d.

Priimta 2002 m. birželio 25 d.